

1997 года, № 1), с изменениями приняты на всенародном голосовании (референдуме) 24 августа 2002 года (вступившие в силу 19.09.02).

8. Имранов Ш.А. Уголовное преследование и его проблемы по уголовно-процессуальному законодательству Азербайджанской Республики. – Баку: Элм, 2007. – С. 16.

9. Искендеров М.Р. Возбуждение уголовного дела по УПК Азербайджанской Республики: Анализ законодательства и практики его применения // Вестник ТГПУ. – 2007. – Выпуск 11 (62). – С. 87-89.

УДК 343.241

ПРИЗНАЧЕННЯ УЗГОДЖЕНОГО ПОКАРАННЯ У ВИПАДКУ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ

Яценко А. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: На підставі аналізу приписів КК та КПК України, роз'яснень вищої судової інстанції України, а також доктринальних положень, що стосуються загальних та спеціальних засад призначення покарання, визначаються правові орієнтири застосування законодавчого положення, передбаченого ч. 5 ст. 65 КК України.

Ключові слова: угода про примирення, призначення покарання, призначення узгодженого покарання.

Аннотация: На основании предписаний УК и УПК Украины, разъяснений высшей судебной инстанции Украины, а также доктринальных положений, касающихся общих и специальных основ назначения наказания, определяются правовые ориентиры применения законодательного положения, предусмотренного ч. 5 ст. 65 УК Украины.

Ключевые слова: сделка о примирении, назначение наказания, назначение согласованного наказания.

Annotation: On the basis of orders of the Criminal code and Criminal judicial code, elucidations of higher judicial instance, and also scientific positions which touch general and special bases of awarding punishment, legal reference-points of application of statutory provision, foreseen part 5 articles 65 the Criminal code of Ukraine is determined.

Key words: transaction about reconciliation, awarding punishment, setting of the concerted punishment.

Кримінальна відповідальність особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаходить своє реальне втілення у тих чи інших примусових заходах, що обираються судом на підставі закону. Ці заходи традиційно прийнято називати формами реалізації кримінальної відповідальності.

У юридичній літературі не існує єдиної думки щодо конкретних форм її реалізації. Невдаючись у дискусію щодо цього питання помітимо, що традиційно найбільш типовою формою реалізації кримінальної відповідальності є покарання [5, с. 713, 718-719, 721].

Як відомо покарання є заходом примусу й застосовується за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому Кримінальним кодексом обмеженні прав і свобод (ч. 1 ст. 50 КК України). Для досягнення зазначених у частині 2 цієї статті цілей воно повинно бути законним, обґрунтованим, справедливим і гуманним. Обрання саме такого покарання досягається за допомогою його індивідуалізації, під якою, на думку Г.І. Чечеля, слід розуміти вибір судом на основі закону такого виду і розміру покарання, що відповідало б характеру і ступеню суспільної небезпеки вчиненого конкретного злочину, відомостям, що характеризують особистість винного з врахуванням пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, передбачених законом [13, с. 13]. Порушення принципу індивідуалізації

покарання в кінцевому підсумку відводить від реалізації цілей кримінального покарання, котре, подібно одним і тим же лікам, може одного лікувати, а іншого калічити в залежності від особливостей організму хворого і стану його здоров'я [1, с. 152].

У КК України принцип індивідуалізації покарання знаходить свій вияв у багатьох нормах. Однією з таких норм є ст. 65 КК України. Із її змісту вбачається, що суд призначає покарання в межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, відповідно до положень Загальної частини КК, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особистість винного й обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. Особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинений злочин призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатнім для виправлення особи та попередження вчинення нею нових злочинів (ч. 1, 2 ст. 65 КК України).

Відзначимо, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4652-VI від 13.04.2012 р., ст. 65 КК України доповнена новим законодавчим приписом. Так, відповідно до ч. 5 цієї статті, у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди» [3]. Цей припис заснований на

положеннях розділу VI гл. 35 КПК України, у ст. 468 якого, зокрема зазначено, що у кримінальному провадженні може бути укладена угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим [6, с. 253;7]. Відтак, можна говорити про те, що правила призначення судом покарання доповнилися раніше не відомою вимогою, котра пов'язана із гуманізацією діючого кримінального законодавства і втіленням у матеріальне право через інститут примирення ідей відновного правосуддя.

У теорії кримінального права питанням застосування покарання присвячені роботи відомих українських і російських науковців, зокрема: С.Р. Азаряна, М.І. Бажанова, О.М. Бандурки, С.В. Благова, С.А. Велієва, Д.С. Дядькіна, В.В. Полтавця, К.Н. Карпова, В.М. Куца, Т.А. Леснієвськи-Костаревої, В.В. Мальцева, Т.В. Непомнящої, М.М. Становського, В.І. Тютюгіна та ін.

Мета цієї статті полягає у визначенні на підставі аналізу приписів КК та КПК України, роз'ясненні вищої судової інстанції України, а також доктринальних положень, що стосуються загальних та спеціальних засад призначення покарання, правових орієнтирів застосування законодавчого положення, передбаченого ч. 5 ст. 65 КК України.

В одному з науково-практичних коментарів КПК України зазначається, що покарання, яке узгоджується сторонами в угоді, повинно відповідати межах, передбаченим у санкції статті Особливої частини КК [7, с. 336], тобто можна стверджувати, що покарання, яке узгоджується сторонами в угоді про примирення, повинно відповідати загальним засадам призначення покарання.

Загальні засади призначення покарання, на думку В.В. Полтавця, – це передбачена в кримінальному законі система загальних правил, що ґрунтується на принципах призначення покарання і є обов'язковими для суду в кожному конкретному випадку призначення покарання винному у вчиненні злочину для досягнення мети покарання [5, с. 851]. Конкретизуючи це поняття В.І. Тютюгін відзначає, що загальні засади призначення покарання – це система встановлених законом (ст. 65 КК) і обов'язкових для суду взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою вихідних вимог (відправних правил), із яких має виходити суд при визначенні підстав, порядку та меж призначення покарання і якими повинен керуватися, обираючи певний вид та міру покарання по кожній окремій кримінальній справі і щодо кожної конкретної особи, якій це покарання призначається [6, с. 246].

Характеризуючи далі загальні засади призначення покарання дослідник зазначає, що вимоги ст. 65 КК є, по-перше, обов'язковими для суду, бо закріплені безпосередньо у законі і тому суд не має права ігнорувати жодну з них при призначенні покарання. По-друге, вони мають відправний (вихідний) характер, бо визначають ті основні напрями, загальні підходи, за якими здійснюється діяльність суду при призначенні покарання. По-третє, саме ці вимоги дозволяють суду визначити щодо кожної справи: за яких умов, з урахуванням яких підстав, у якому порядку і в яких межах мають бути обрані підсудному певний вид і конкретна міра покарання.

По-четверте, ці засади є дійсно загальними, бо мають універсальний характер і застосовуються за будь-якою кримінальною справою, незалежно від її особливостей, в усіх без винятку випадках і щодо кожного підсудного, тоді як інші приписи стосовно призначення покарання (68, 69, 69-1, 70 та 71 КК) використовуються судом лише в окремих (спеціальних) випадках, коли в цьому виникає необхідність. Нарешті, загальні засади – це не просто окремі вимоги, а певна їх система, кожен елемент якої взаємопов'язаний і взаємодіє один з одним. Так, якщо у п. 1 ч. 1 ст. 65 КК указується на обов'язковість призначення покарання за загальним правилом у межах санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, то в п. 2 ч. 1 ст. 65 КК пропонується враховувати при цьому ще й положення Загальної частини КК, а у п. 3 ч. 1 ст. 65 КК – індивідуальні особливості вчиненого й особу винного. Отже, жодна із загальних засад не має пріоритету перед іншою, усі вони рівноцінні й рівнозначні, бо кожна розвиває, уточнює, доповнює і, якоюсь мірою, навіть коректує іншу. Таким чином, будь-яка із цих вимог не може враховуватися лише сама по собі, ізольовано, окремо від інших, тому що загальні засади знаходяться в певному співвідношенні одна з одною, а це обумовлює, що всі вони повинні враховуватися судом у сукупності – єдності, взаємозв'язку й взаємодії [5, с. 246].

В контексті цього, у п. 3 Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 р. № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» відзначено, що домовленості сторін угоди при узгодженні покарання не мають виходити за межі загальних засад призначення покарання, встановлених законом України про кримінальну відповідальність. Зокрема сторони мають узгоджувати покарання, враховуючи:

– положення пунктів 1–2 ч. 1 ст. 65 КК України, тобто 1) у межах, встановлених санкцією статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, за винятком випадків, передбачених ч. 2 ст. 53 КК та 2) відповідно до положень Загальної частини КК. Наприклад, у випадку коли в санкції статті (санкції частини статті), що передбачає відповідальність за вчинений злочин, не встановлено мінімальної межі покарання, сторони мають виходити із положень розділу X Загальної частини;

– ступінь тяжкості вчиненого злочину¹, особи винного² і обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання³ (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК).

Пункт 3 розглядуваного листа також декларує, що у положеннях процесуального закону, які регламентують кримінальне провадження на підставі угод, певною мірою вже враховано зазначені обставини, оскільки передбачено, що:

а) угоду як про примирення, так і про визнання винуватості може бути укладено у провадженні щодо певних визначених законом категорій кримінальних правопорушень (кримінальних проступків та злочинів). Із цього вбачається, що «ступінь тяжкості», як показник типового рівня суспільної небезпеки злочинів певних видів, враховано законодавцем та відображено у

положеннях процесуального закону щодо укладення угод (це кримінальні проступки, злочини невеликої чи середньої тяжкості чи, навіть, тяжкі злочини у кримінальному провадженні щодо справ приватного обвинувачення (ч. 3 ст. 468 КПК України) – А.Я.)⁴. Водночас ступінь тяжкості вчиненого, як показник індивідуального рівня суспільної небезпеки конкретного злочину, зумовленого його специфічними об'єктивними і суб'єктивними ознаками, згідно з п. 2 ч. 1 ст. 470 КПК зобов'язаний врахувати прокурор при укладенні угоди про визнання винуватості та суд, перевіряючи угоду на відповідність її закону;

б) укладенню угоди передують досягнення домовленостей між сторонами, зміст яких, крім іншого, має бути відображено в угоді. Зокрема, це розмір шкоди, строк її відшкодування чи вчинення інших обумовлених дій на користь потерпілого або ж беззастережне визнання вини у вчиненні кримінального правопорушення та обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою за умови, що домовленості про співпрацю мали місце. Закріплення законодавцем вимоги щодо обов'язковості наявності цих обставин при укладенні угод свідчить про врахування даних, що характеризують особу винного.

Те ж саме стосується і обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання. Так, за наявності обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного сторони угоди з огляду на положення, зокрема ст. 65, мають право, застосовуючи положеннями ст. 69 КК, визначати (узгоджувати): а) основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, або б) інше основне покарання, більш м'який його вид, не зазначений у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК за цей злочин; в) не призначати додаткове покарання, передбачене у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК як обов'язкове, за винятком випадків, встановлених ч. 2 ст. 69 КК.

При цьому використане законодавцем у доповненнях до ст. 65 ... КК України формулювання «у випадку затвердження угоди» при вказівці на прийняття рішення судом свідчить, що суд зобов'язаний призначити узгоджене сторонами покарання ... лише після перевірки угоди на відповідність діючому законодавству та за відсутності визначених КПК (пункти 1-6 ч. 7 ст. 474 КПК) підстав для відмови, переконавшись, що угода може бути затверджена. Наприклад, у випадку «зловживання» сторонами угоди положеннями ст. 69 КК, тобто у разі узгодження ними покарання, яке за своїм видом та/або розміром не відповідає характеру, тяжкості вчиненого діяння та особі винного, суд має визнати умови цієї угоди такими, що не відповідають інтересам суспільства, та відмовити в її затвердженні [4] і, як наслідок, не призначити «узгоджене» сторонами угоди покарання.

Показовим у цьому аспекті є такий приклад судової практики. Так, вирокوم Монастирищенського районного суду Черкаської області від 24.07.2013 року по справі №702/931/13-к (провадження №1-

кп/702/47/13), затверджена угода про примирення від 11 липня 2013 року, укладена між О. та С. за участі їх представників. О. визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України та призначено узгоджене сторонами угоди про примирення від 11 липня 2013 року покарання за ч. 1 ст. 185 КК України у виді штрафу в розмірі 850 (вісімсот п'ятдесят) грн.

Судом встановлено, що О. 22.01.2013 року близько 10 годин 30 хвилин, діючи умисно з корисливих мотивів з метою викрадення чужого майна, шляхом вільного доступу, з внутрішньої кишені куртки С., яка знаходилась в гардеробі Монастирищенського навчально-виховного комплексу «Ліцей-загальноосвітня школа 1-3 ступенів «Ерудит», вчинив таємне викрадення мобільного телефону марки «SAMSUNG-GT-S5230W», вартістю 170 гривень, чим заподіяв матеріальної збитки на вказану суму.

Своїми умисними діями О. вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 185 КК України, як таємне викрадення чужого майна (крадіжка).

11 липня 2013 року у цьому кримінальному провадженні між потерпілим та підозрюваним укладено «Угоду про примирення між потерпілим та підозрюваним».

Суд, перевіряючи угоду про примирення на відповідність вимогам КПК та КК України, встановив, що кваліфікація дій обвинуваченого за ч. 1 ст. 185 КК України є правильною. Злочин, у вчиненні якого обвинувачений визнав себе винним, відповідно до ст. 12 КК України є злочином середньої тяжкості і відповідно до вимог ч. 3 ст. 469 КПК України угода про примирення між потерпілим та обвинуваченим може бути укладена у кримінальному провадженні.

Умови укладеної угоди про примирення відповідають інтересам суспільства та не порушують права, свободи та інтереси сторін та інших осіб.

Судом встановлені обґрунтовані підстави вважати, що сторони примирилися і укладення угоди є добровільним. Взяті обвинуваченим на себе за угодою про примирення зобов'язання очевидно можливі для виконання.

За таких обставин, суд вбачає наявність фактичних та юридичних підстав для доведення винуватості О. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України.

За вчинений злочин обвинувачений підлягає призначенню покарання у виді штрафу у розмірі 850 (вісімсот п'ятдесят) грн., яке узгоджене сторонами в угоді про примирення [2].

Отже, призначення покарання на підставі угоди сторін здійснюється в два етапи: а) на першому з них її сторони з дотриманням усіх вимог КК та КПК України узгоджують, який саме вид покарання і яка його міра повинна бути призначена; б) на другому – суд затверджує угоду й призначає узгоджене її сторонами покарання. Здійснюючи тлумачення ч. 5 ст. 65 КК України у такий спосіб, В.І. Тютюгін додатково зауважує, що кореспондуючим цій нормі є положення ч. 1 ст. 475 КПК України, відповідно до якого, якщо суд переконається, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання. Таким чином, за умови затвердження

угоди вказівка закону (ч. 5 ст. 65 КК України) про призначення узгодженої її сторонами міри покарання має імперативний характер і її виконання є для суду обов'язковим [6, с. 253-254].

Коментуючи наведені роз'яснення вищої судової інстанції та доктринальні погляди, зазначимо, що регламентація у вітчизняному кримінальному законодавстві положення, передбаченого ч. 5 ст. 65 КК України, ознаменувала появу нового, раніше невідомого, поняття – «узгодження покарання». Законодавець не дає його визначення. Відсутнє воно і в юридичній літературі, що можна пояснити виключною новизною цього правового явища. В контексті цього, хотілось би висловити деякі міркування з приводу розуміння цієї термінологічної конструкції. Так, зокрема, згідно сучасного тлумачного словника української мови термін «узгоджувати» означає «надавати відповідності до чого-небудь, встановлювати відповідність, єдність між чимось [14, с. 614]. Виходячи з цього, термін «узгоджувати покарання» можливо означає діяльність сторін угоди про примирення спрямовану на встановлення відповідності, єдності бажань (потерпілого та підозрюваного або обвинуваченого) у виборі виду та міри покарання за вчинене (підозрюваним або обвинуваченим) кримінальне правопорушення. У процесі цієї діяльності сторони угоди мають керуватися положеннями пунктів 1-3 ч. 1 ст. 65, ст. ст. 66, 67, ч. 1-3 ст. 68, ст. 69, 69-1 КК України, а також відповідними приписами КПК України. Потерпілий та підозрюваний чи обвинувачений, відтак, повинні принаймні мати хоча б якісь уявлення про законодавчі приписи, що регламентують загальні та спеціальні засади призначення покарання. Уявляється, що в переважній більшості випадків узгодження покарання цими особами без кваліфікованої правової допомоги навряд чи може відбутися. Підтвердження цього можна знайти у судовій практиці. Так, ухвалою Новоукраїнського районного суду Кіровоградської області від 16.05.2013 року по справі № 396/991/13-к відмовлено в затвердженні угоди про примирення, що була укладена 01 квітня 2013 року між потерпілим Б. та обвинуваченим О. Кримінальне провадження № 12013120230000453 від 22.03.2013 р. повернуто прокурору Новоукраїнського району Кіровоградської області для продовження досудового розслідування.

Судом встановлено, що О. 21.03.2013 року приблизно о 21.30 год., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння та знаходячись на подвір'ї домоволодіння С. за адресою АДРЕСА_2, діючи умисно, з метою спричинення тілесних ушкоджень Б., під час виниклої суперечки, наніс останньому один удар в обличчя, внаслідок чого Б. отримав тілесні ушкодження, які згідно висновку судово-медичної експертизи № 74 від 22.03.2013 року відносяться до легких тілесних ушкоджень.

В ході досудового розслідування кримінального правопорушення між обвинуваченим О. та потерпілим Б. була укладена угода про примирення.

Перевіривши зміст угоди про примирення, вислухавши прокурора, який підтримав угоду частково, потерпілого, обвинуваченого, які повністю підтримали угоду, суд дійшов висновку, що у затвердженні цієї угоди необхідно відмовити, а

справу повернути прокурору для продовження досудового розслідування з таких підстав.

Судом встановлено, що згідно п. 4 угоди про примирення, сторони погоджуються на призначення О. покарання за ч. 1 ст. 125 КК України у виді громадських робіт на строк до ста годин та на сторони також покладено обов'язки, передбачені ст. 76 КК України.

Санкція ч. 1 ст. 125 КК України, за якою обвинувачується О. передбачає покарання у виді штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк до двохсот годин, або виправних робіт на строк до одного року.

Відповідно до ч. 2 ст. 56 КК України, громадські роботи встановлюються на строк від шістдесят до двохсот сорока годин. В угоді про примирення чітко не визначено кількість годин громадських робіт, як узгоджена сторонами міра покарання, а вказано що кількість громадських робіт повинно бути призначено судом в межах ста годин. У судовому засіданні сторони також не змогли чітко визначитись із узгодженою ними мірою покарання, що свідчить про те, що сторони не дійшли згоди щодо міри покарання обвинуваченому О.

Крім того в п. 4 угоди про примирення вказано, що на сторони також покладено обов'язки, передбачені ст. 76 КК України. У положеннях ст. 76 КК України вказані обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбуття покарання з випробуванням. Такі обов'язки можуть бути покладені лише на особу винну у вчиненні кримінального правопорушення і якій призначається покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років, на що вказано у ст. 75 КК України.

Вказівка в п. 3 угоди про примирення щодо покладення на сторони кримінального провадження, крім обвинуваченого, обов'язків, передбачених ст. 76 КК України, є суттєвим порушенням, суперечить інтересам суспільства, тому не може бути прийнято судом.

Крім того, у підготовчому судовому засіданні потерпілий зазначив, що йому під час провадження досудового розслідування обвинувачений зобов'язувався відшкодувати матеріальні збитки, які він зазнав внаслідок кримінального правопорушення, але О. так і не розрахувався. Про те, що в п. 3 угоди про примирення вказано, що йому всі збитки станом на 30.03.2013 року О. відшкодував, йому стало відомо лише в судовому засіданні і з цим він не погоджується, оскільки має матеріальні претензії до обвинуваченого.

У судовому засіданні встановлено, що складена угода не відповідає вимогам ст. 471 КПК України, зокрема не зазначено: розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення.

Оскільки при перевірці угоди на відповідність вимогам КПК та КК України встановлено, що погоджене в угоді покарання обвинуваченому не

відповідає вимогам ст. ст. 56, 75, 76 КК України суд дійшов висновку про наявність підстав для відмови у затвердженні укладеної угоди про примирення, що має наслідком повернення кримінального провадження прокурору для продовження досудового розслідування [12]. За майже такими ж підставами відмовлено у затвердженні укладеної угоди про примирення і Комсомольським районним судом м. Херсона. Кримінальне провадження № 12012230020000340 повернуто прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. ст. 468-475 КПК України [11].

Отже, з метою надання кваліфікованої правової допомоги до процесу узгодження сторонами покарання необхідно залучати адвокатів. Не випадково у ч. 1 ст. 469 КПК України вказано, що поряд з потерпілим, підозрюваним чи обвинуваченим, домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводити захисник і представник або інша особа, погоджена сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді).

Зазначимо також, що ч. 5 ст. 65 КК України може бути реалізована лише після перевірки судом угоди на відповідність її вимогам КПК України та/або КК України (пункти 1-6 ч. 7 ст. 474 КПК України). Якщо вона відповідає вказаним вимогам, суд затверджує угоду про примирення і призначає узгоджене покарання. Тут варто зробити одне зауваження. На нашу думку, «призначення покарання» і «призначення узгодженого покарання» або «призначення покарання, узгодженого сторонами угоди» не є ідентичними поняттями. В юридичній літературі в переважній більшості випадків під «призначенням покарання» розуміють вибір судом в обвинувальному вирокі конкретного виду покарання та визначення його розміру щодо особи, яка вчинила передбачений законом про кримінальну відповідальність злочин [9, с. 12]. Водночас, при «призначенні узгодженого покарання», як на наш погляд суд не обирає конкретний вид покарання за вчинений злочин та не визначає його розмір, а лише перевіряє погоджене раніше сторонами покарання вимогам КПК та КК України, й у разі його відповідності приписам цих законодавчих актів, фактично закріплює його в обвинувальному вирокі суду.

На підставі вищевикладеного можна зробити такі узагальнюючі висновки: 1) призначення покарання на підставі угоди про примирення здійснюється в два етапи: а) на першому з них її сторони узгоджують, який саме вид покарання і яка його міра повинна бути призначена; на цьому етапі сторони угоди мають керуватися загальними та спеціальними правилами призначення покарання, тобто пунктами 1-3 ч. 1 ст. 65, ч. 1-3 ст. 68, ст. 69-1 КК України, а також відповідними приписами КПК України (ч. 3 ст. 469 ст. 471 КПК України); за наявності обставин, що пом'якшують покарання (ст. 66 КК України) та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного, сторони також мають право узгоджувати покарання, застосовуючи положення ст. 69 КК України; у процесі узгодження сторонами покарання вкрай важлива участь адвоката; б) на другому – суд

затверджує угоду (якщо вона відповідає вимогам КПК України та/або КК України (ст. 471, п. 1-6 ч. 7 ст. 474 КПК України) й призначає (фактично закріплює) узгоджене її сторонами покарання; 2) під узгодженням покарання слід розуміти діяльність сторін угоди про примирення спрямовану на встановлення відповідності, єдності бажань (потерпілого та підозрюваного або обвинуваченого) у виборі виду та міри покарання за вчинене (підозрюваним або обвинуваченим) кримінальне правопорушення; 3) поняття «призначення покарання» та «призначення узгодженого покарання» мають свої специфічні ознаки, а тому їх не слід ототожнювати.

ПРИМІТКИ

1. Відповідно п. 3 ППВСУ № 7 від 24.10.2003 р. «Про практику призначення судами кримінального покарання», визначаючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, суди повинні виходити не лише з класифікації злочинів (ст. 12 КК), а також із особливостей конкретного злочину й обставин його вчинення (форма вини, мотив і мета, спосіб, стадія вчинення, кількість епізодів злочинної діяльності, роль кожного зі співучасників, якщо злочин вчинено групою осіб, характер і ступінь тяжкості наслідків, що настали, тощо) [10]. До цього варто додати й цінність тих суспільних відносин, на які посягає винний, наявність або відсутність у справі декількох кваліфікуючих обставин тощо [6, с. 253].

2. Досліджуючи дані про особу, суд повинен з'ясувати його вік, стан здоров'я, поведінку до вчинення злочину як у побуті, так і за місцем роботи чи навчання, його минуле (зокрема наявність не знятих чи не погашених судимостей, адміністративних стягнень) склад сім'ї (наявність на утриманні дітей та осіб похилого віку), його матеріальний стан тощо (п. 3 ППВСУ № 7 від 24.10.2003 р. «Про практику призначення судами кримінального покарання») [10].

3. Див.: ст.ст. 66, 67 КК України.

4. З приводу цього, раніше нами висловлювалася незгода з подібною позицією законодавця. На наше переконання, угода про примирення повинна бути укладена за наявності добровільної згоди потерпілого та підозрюваного чи обвинуваченого, у разі вчинення будь-якого злочину за ступенем тяжкості згідно ст. 12 КК України. Інша справа, що залежно від вчинення кримінального проступку або злочину певного ступеня тяжкості, юридичний наслідок укладеної угоди примирення може бути різний [8, с. 168-171]

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарян Е.Р. Преступление. Наказание. Правопорядок : монограф. / Е.Р. Азарян. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 229 с.

2. Вирок Монастирищенського районного суду Черкаської області від 24.07.2013 року по справі №702/931/13-к (провадження №1-кп/702/47/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32566870>. – Заголовок з екрану.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України: Закон України № 4652-VI від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4652-17>. – Заголовок з екрану.

4. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод: Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 № 223-1679/0/4-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://sc.gov.ua/ua/2012_rik.html.

5. Кримінальне право. Загальна частина [Текст]: підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: «Істина», 2011. – 1112 с.

6. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1 : Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 2013. – 376 с.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: у 2 т. – Т. 2 / Є.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: «Право», 2012. – 664 с.

8. Куц В.М., Яценко А.М. Примирення учасників кримінально-правового конфлікту (кримінально-правовий аспект) : монографія / В.М. Куц, А.М. Яценко. – Х.: Юрайт, 2013. – 328 с.

9. Непомнящая Т.В. Назначение уголовного наказания: теория, практика, перспективы: монография / Т.В. Непомнящая. – СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2006. – 781 с.

10. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24.10.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/E9808A998BCF8E0BC2257B33005D3982](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/E9808A998BCF8E0BC2257B33005D3982). – Заголовок з екрану.

11. Ухвала Комсомольського районного суду м. Херсона від 01.04.2013 року по справі № 667/1351/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/30363177>. – Заголовок з екрану.

12. Ухвала Новоукраїнського районного суду Кіровоградської області від 16.05.2013 року по справі № 396/991/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/31193508>. – Заголовок з екрану.

13. Чечель Г.И. Смягчающие ответственность обстоятельства и их значение в индивидуализации наказания / Г.И. Чечель. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1978. – 167 с.

14. Яковлева А.М., Афонська Т.М. Сучасний тлумачний словник української мови. / А.М. Яковлева, Т.М. Афонська. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 672 с.

УДК 343.358

СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ В СТРУКТУРІ ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ ОСОБАМИ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ (СТ. 365-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Шиндель Ю. І.,

старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: У статті розглянуті окремі питання визначення суспільно небезпечних наслідків як обов'язкової ознаки складу злочину, передбаченого ст. 365-2 Кримінального кодексу України, їх сутність та особливості закріплення в законі про кримінальну відповідальність. Обґрунтовуються домінанти щодо приведення визначення суспільно небезпечних наслідків вказаного складу злочину та їх визначення у кримінальному законі відповідно до положень чинного Цивільного кодексу України.

Ключеві слова: кримінальна відповідальність; істотна шкода; зловживання повноваженнями; надання публічних послуг.

Анотация: В статье рассматриваются отдельные вопросы определения общественно опасных последствий как обязательного признака состава преступления, предусмотренного ст. 365-2 Уголовного кодекса Украины, их сущности и особенностей закрещения в законе об уголовной ответственности. Обосновываются доминанты приведения дефиниции общественно опасных последствий указанного состава преступления и их определения в уголовном законе в соответствии с положениями действующего Гражданского кодекса Украины.

Ключевые слова: уголовная ответственность; существенный ущерб; злоупотребление полномочиями; предоставление публичных услуг.

Annotation: The article discusses some issues of definition of socially dangerous consequences as a mandatory feature of the offense, foreseen an item the 365-2 Criminal codes of Ukraine, their nature and characteristics consolidate the law on criminal responsibility. Settle dominant driving definition of socially dangerous consequences of the composition of the crime and their definitions in the criminal law in accordance with the provisions of the Civil code of Ukraine.

Key words: criminal responsibility; substantial damage; abuse of plenary powers; grant of public services.

Саме факт завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб є вирішальною ознакою об'єктивної сторони зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, що є підставою кримінальної

відповідальності за ст. 365-2 КК України. Зазначене обумовлено специфікою юридичного складу цього злочину. Настання зазначених суспільно небезпечних наслідків перетворює правопорушення у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, на злочин, а їх тяжкість і розмір є критерієм оцінки вчиненого та виступає найважливішим критерієм криміналізації (декриміналізації) вказаних посягань. Спричинена

© Шиндель Ю.І., 2013